

Beleidsplan Leeszaal Rotterdam West 2014-2015

De Leeszaal Rotterdam West is opgericht als reactie op het sluiten van 18 van de 24 wijkbibliotheken in Rotterdam. Voortaan zouden bewoners van Rotterdam-West - een gebied van zo'n 70.000 inwoners - aangewezen zijn op de veel verder gelegen bibliotheek in het centrum of in Spangen. Het culturele, literaire en sociale aanbod in Rotterdam-West was echter al langer aan het verschromelen. De Leeszaal is daarom nooit opgezet als vervanging van de bibliotheek, maar als een publieke ontmoetingsplaats waarin taal, cultuur, verbeelding en participatie samenkomen. De Leeszaal moest een plek worden door en voor 'lezers', gebaseerd op vrijwilligerswerk. Volgens het principe van 'halen en brengen': in de vorm van tijd, kennis, ervaring, spullen, geld of netwerk.

Deze ambitie is de uitkomst van gesprekken van de initiatiefnemers Maurice Specht en Joke van der Zwaard met mede-bewoners van Rotterdam-West. Al pratende en doende zijn we aan de slag gegaan. We maakten geen bedrijfsplan, maar formuleerden een onderzoeksvraag: hoe maak je op basis van vrijwillige inzet een publieke en sociale ontmoetingsplaats rondom deze thema's die voor en door een grote mix van mensen gemaakt wordt en aantrekkelijk is?

Na een succesvol uitprobeer-festival van een week in november 2012, zijn we in op 31 januari 2013 van start gegaan. Met gelijk ruime openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 10 tot 19 uur, op zaterdag tot 18 uur. We wilden al denkende en doende uitzoeken wat we willen en kunnen worden op basis van alle ideeën, spullen, ambities en het enthousiasme die we in 2012 hadden losgewoeld.

Het eerste 15 maanden Leeszaal in cijfers

De Leeszaal moest gaan over lezen, leren, voorlezen, ontmoeten en delen, maar er moest ook goede koffie zijn. Het eerste jaar dronken bezoekers 4178 kopjes koffie. In de voorbereiding van het uitprobeerfestival in november 2012 verzamelden we al zo'n 1000 boeken. In maart 2014 staan er 11.827 in de kast, waaronder 2985 Nederlandstalige romans, 92 gedichtenbundels, 1703 kinderboeken, 267 kookboeken 250 kunstboeken en 267 Rotterdamboeken. De anderstalige kast bevat 8 talen. Nog 9270 boeken liggen in het magazijn te wachten tot er weer ruimte is in een van de 37 gekregen en 4 zelfgemaakte (verrijdbare) kasten. Voor het plakken van de Leeszaalsticker in de boeken verbruikten we in 14 maanden 48 pritstiften. Pameijer Klus en Werk gaf ons een kast waarin wij de tekenspullen en spelletjes kunnen opbergen. 2 spelletjes hebben we in de Ruilwinkel van het Oude Westen geruild voor 1 thermoskan en 5 theekoppen.

De Leeszaal is 378 m² groot. Bijna al onze spullen zijn giften, vondsten of eigen maakfels. De grote houten tafels zijn restproducten van 32 gesloopte woningen in de Gaffelstraat. De man (Jan) die van de buitenreclame van de opgeheven winkel Audio Gallery voor ons ALL YOU READ maakte, hield 2 letters over. We gaven geld uit aan een goedklinkende piano van de Piekfijn, een Förster uit 1914, een filmscherm van 3m x 2m, een (inmiddels verstopte) grote stofzuiger, 56 lampekappen, 3 lockers, 34 meter rode stof (de hele voorraad van de marktkraam) en een goed koffiezetapparaat.

Het eerste jaar vonden 95 evenementen plaats. In de eerste 3 maanden van 2014: 33. Van workshops met 10/15 mensen tot filmavonden met 50, en debatavonden met 80 tot 100 mensen publiek. Tijdens Poetry International traden alle (3) Chinese dichters van dit festival in de Leeszaal op. Zelf organiseerden wij in dat jaar 12 Literaire Maaltijden, 3 PuntKomma Muziekconcerten, 9 ZZP-ontbijten en een dichtersmarathon. Voor 2014 staan 2 series van 10 Literaire Maaltijden en 4 PuntKomma

Muziekconcerten gepland. Daarnaast gaat het digitaal tijdschrift Samplekanon 4 Rotterdam Readings organiseren, komen er dit jaar 7 edities van ons eigen nieuwe maandelijks programma Doorvertellen, verhalen van het land van afkomst en aankomst; en 22 literaire kinderfilms (1x per 2 weken op woensdagmiddag).

In de 44 weken x 44 uur (= in totaal 1936 uur) die we in een jaar open zijn, ontvingen we het eerste jaar zo'n 15.000 bezoekers. Die hebben 4 paraplu's en 3 handschoenen achtergelaten.

In de Leeszaal werken 55 gastvrouwen/heren, gemiddeld 3 stagiaires en 25 ondersteuners: waaronder 3 computermannen die 6 computers onderhouden, wifi krijgen we van onze bovenbuurman Javier Velazquez, 6 collectievrouwen, de vormgeefster, 6 inrichters, 7 programmamakers, en 2 regelaars.

Onze vrijwilligers hebben 13 verschillende geboortelanden en zijn van 15 tot 84 jaar oud. Ze waren of zijn onder andere bibliothecaris, automonteur, chauffeur, trambegeleider, dominee, onderzoeker, secretaresse, leraar, cateraar, gymnasiast, vmbo-er, tomatenplukker, ingenieur, redacteur, cineast, geluidsman, conciërge, kinderwerker, electricien, architect, muzikant, schrijver. Ze krijgen geen geldelijke vergoeding, maar kunnen een cursus naar wens volgen. 5 vrijwilligers krijgen extra lessen Nederlands, 5 krijgen computerlessen, 5 krijgen les in de Chinese taal, en 4 vrijwilligers gaan Spaanse les volgen. Die lessen krijgen zij weer van andere vrijwilligers van de Leeszaal of uit de wijk.

Op 25 maart 2014 verwelkomden we onze 1016e facebookvriend. 66% zijn trouwens vriendinnen. 724 digitale vriend(inn)en wonen in Rotterdam, 4 in London en 1 in Hongerige Wolf in Groningen. De Leeszaal heeft 5 dependances: Pauluskerk, An-dijvie, Raaf, Stek, Ani & Hakien. Van de 10 mooie vogelhuisboekenkastjes zijn er 2 van de boom afgepikt.

Over de Leeszaal verschenen grote artikelen in 3 landelijke en 2 regionale kranten, in 5 (vak)tijdschriften en in 8 blogs. Er kwamen 3 radioploegen en 3 tv-ploegen langs. Maurice en Joke hielden over de Leeszaal 41 praatjes, veelal in de Leeszaal, maar ook in Tilburg, Amsterdam, Gent, Antwerpen, Haarlem, Delft en Emmeloord. Als je "Leeszaal Rotterdam West" googelt, krijg je 23.700 resultaten.

Al met al hebben we een bijzondere, levendige en succesvolle publieke ontmoetingsplek met zijn allen gecreëerd.

Van worden, naar steeds een beetje meer zijn

2013 stond in het teken van uitzoeken wat we kunnen en willen worden. Op basis van de resultaten hebben we daar na anderhalf jaar een beter beeld van. We snappen beter wat mogelijk, wenselijk en aantrekkelijk is. Het komende jaar staat daarom niet alleen meer in het teken van 'worden' – hoewel we ons natuurlijk blijven ontwikkelen, - maar ook in het teken van steeds een beetje meer 'zijn'. Terwijl nu nog veel op enthousiasme, flexibiteit, gevoel en ad-hoc beslissingen draait, willen we daar in de toekomst meer structuur aan toevoegen. Op deze manier willen we onderzoeken hoe we van de Leeszaal niet alleen een tijdelijke en ambitieus initiatief kunnen maken, maar misschien ook wel een duurzame en dynamische instelling in de wijk.

Om dat te realiseren zijn er drie ontwikkelingslijnen: vrijwilligers, programmering en financiën.

I. **Vrijwilligers**

De Leeszaal draait volledig op vrijwilligers in vele verschillende rollen: gastvrouwen/heren, klussers, vormgevers, programmamakers, collectiebeheer, geluidstechnicus, roostermakers, voorlezers, etc. Voor deze vrijwillige inzet wordt geen vrijwilligersvergoeding betaald, maar wordt aan iedereen gevraagd wat zij in ruil voor hun inzet zouden willen leren. Dit is in lijn met ons organisatie-principe van 'halen en brengen'. De Leeszaal is een oefenplek.

- **Leerprogramma:** De inventarisatie van ontwikkelingswensen is bijna compleet en de eerste lesprogramma's (rond computeren en diverse talen) lopen. In de loop van 2014 wordt dit verder uitgewerkt. Hiervoor is een werkgroep opgericht.
- **Meer verantwoordelijkheden verdelen:** op dit moment ligt de meeste verantwoordelijkheid voor de coördinatie, het uitzetten van de grote lijnen en het nemen van beslissingen bij de initiatiefnemers. Het doel is om komend jaar de verantwoordelijkheid voor steeds meer delen bij andere mensen neer te leggen. Op sommige punten is dit nu al het geval (collectie, Literaire Maaltijden-programma, kinderprogramma, PuntKomma-muziek, gedichtenevenementen). De coördinatiegroep bestaat nu uit 3 mensen. Op andere onderdelen/programmaliijnen zijn we bezig ontwikkelaars en coördinatoren te vinden. Daarnaast hebben we inmiddels elke 2 maanden een algemeen overleg met een open agenda waarvoor alle vrijwilligers worden uitgenodigd om na te denken over zowel de dagelijkse gang van zaken als de organisatie van het geheel. Hier blijven we mee doorgaan om zo de organisatie verder te ontwikkelen.
- **Behoud en werving:** op dit moment bestaat de groep vrijwilligers uit zo'n 85 mensen. In het begin kwamen deze voornamelijk uit het Oude Westen, maar inmiddels komen ze uit een groter gebied. De kunst wordt om het komend jaar de bestaande vrijwilligers te behouden en gemotiveerd te houden, maar ook om elke keer nieuwe vrijwilligers te blijven toevoegen. Tot nu toe dienen nieuwe vrijwilligers zich met grote regelmaat aan en weten we hen allemaal een plaatsje te geven. Dit zullen we continueren.

Bij een eerste kennismakingsgesprek vragen we niet: 'zou je dit en dit willen doen?', maar: 'wat zou jij graag in de Leeszaal willen doen?'. Zo krijgen we een beter beeld van mensen, kunnen onverwachte kwaliteiten boven tafel komen en heeft elke nieuwe vrijwilliger de mogelijkheid om iets nieuws en eigens toe te voegen aan de Leeszaal.

Door te investeren in de ontwikkeling en positie van de vrijwilligers in de Leeszaal zullen we in staat blijven om een bruisende, energieke en veelzijdige plek te blijven waarin mensen niet alleen iets van zichzelf kwijt kunnen, maar waar zij zichzelf ook kunnen ontwikkelen. Zo blijven plezier en kwaliteit gewaarborgd.

II. **Programmering**

Naast het dagelijks aanbod van boeken, kranten, computers, wifi, koffie en lekkere stoelen, kenmerkt de Leeszaal zich door een uitgebreid en veelzijdig programma-aanbod. De huidige programmaliijnen zijn:

- Literaire maaltijden: lezers vertellen over hun favoriete auteur of boek, voorafgegaan door een maaltijd. Hiervan zijn er inmiddels 20 geweest en staan er nog een groot aantal gepland.
- Doorvertellen: verhalen van landen van afkomst en aankomst . Bijeenkomsten waarin steeds het verhaal van een groep/land centraal staat in woord, muziek, dans, eten en verhalen. De eerste 4 edities gingen over de relatie van Hindostaanse Surinamers met India en Suriname, de binnenlandse immigranten rond 1900, de wereldwijde herkomst van de Chinezen in Rotterdam, en Kaapverdië. Het seizoen 2014/15 begint met Somalië, het herkomstland van 4 vrijwilligers en 2 stagiaires.
- Puntkomma Muziek: programma waarin muziek en woord met elkaar het gesprek in gaan op experimentele wijze. De eerste drie edities zijn geweest en er ligt een programma voor nog 7 voorstellingen, dat mede gefinancierd wordt door de Dienst Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam
- Poëzie: van tijd tot tijd organiseren we kleine of grotere poëzie-manifestaties en -workshops. Bijeenkomsten in samenwerking met Poetry International en in het kader van de Poëzieweek, voordrachten (mede georganiseerd met Samplekanon en de Taalnomaden) van bekende dichters en poëzie op het raam. Dit blijven we van tijd tot tijd voortzetten.
- Kinderprogramma: elke woensdagmiddag is er een programma voor kinderen, waarin taal, verbeelding en cultuurparticipatie centraal staan. Een werkgroep van 7 mensen organiseren afwisselend een voorstelling van een verfilmd kinderboek, workshops en excursies. Daarbij wordt gebruik gemaakt van aanbod van veelal zelfstandige theatermakers, papiermakers, verhalenvertellers, dichters, filmmakers etc. Dit programma is voor het eerste jaar via een aanvraag bewonersinitiatief financieel ondersteund door de deelgemeente Centrum.
- Film: De Leeszaal beschikt over een ruimte en de spullen om van tijd tot tijd films te vertonen. We hebben dit gedaan met Kriterion en zijn nu - in samenwerking met Cinema-West - bezig met een vierluik films over Europa. Dergelijke samenwerkingen zullen we ook in de toekomst blijven zoeken.
- Theater: de Leeszaal beschikt over een groot vlak vloeroppervlak (7x7). Hierop is al een Poolse kindervoorstelling gemaakt en we zijn op dit moment in gesprek met de makers van de Voorstelling "De Tweede Verdieping" om samen een voorstelling te maken over 'thuisgevoel' die past binnen de setting van de Leeszaal. Het Theaterprogramma zullen we niet zelf verder ontwikkelen, maar zullen we op vraag van buitenstaanders een plaats bieden.
- Voorlezen aan ouderen: twee vrijwilligers hebben het initiatief genomen om in een naburig verzorgingshuis te gaan voorlezen. Op verzoek van het verzorgingshuis hebben zij daar ook al eens twee meisjes/vaste bezoeksters van de Leeszaal bij ingeschakeld. Daar gaan we mee door.

De programma's trekken zowel hun eigen publiek, als de grotere diversiteit aan mensen die de Leeszaal ontdekt hebben als een toegankelijke, prettige en interessante plek. Juist die mix is voor ons een belangrijke reden om een dergelijke programmering – waarbij kwaliteit voorop staat en het experiment niet geschuwd wordt – te ontwikkelen en een plaats te bieden.

Bij de programmering werken we waar mogelijk samen met partijen in de stad, zoals Poetry International, North Sea Jazz around Town, Kaap Belvedere. Daarnaast proberen we aan te sluiten bij speciale evenementen als Museumnacht, Poëzieweek en de Voorleesweek. Op deze manier profiteren we mee van het reguliere aanbod in de stad, maar geven daar altijd wel onze eigen Leeszaal-draai aan.

Naast het door onszelf en met andere culturele instellingen georganiseerde programma blijft de Leeszaal beschikbaar voor externe partijen om een bijeenkomst te organiseren. Daarbij gelden twee uitgangspunten:

- De bijeenkomst moet iets te maken hebben met taal, literatuur, verbeelding of participatie
- De voordeur blijft ten alle tijden open voor bezoekers/gebruikers van de Leeszaal

Voor het gebruik van de Leeszaal vragen we een donatie. Deze is afhankelijk van de duur van het gebruik, de omvang van de groep, de gevraagde faciliteiten en onze inschatting van de draagkracht van een partij. Kleine wijkgebonden groepen betalen een kleiner bedrag dan professionele organisaties, gemeentelijke instellingen of andere grote partijen. Deze 'verhuur' levert ons een deel van de noodzakelijk inkomsten op om de Leeszaal als onafhankelijke plek voor en door lezers te laten voortbestaan. Maar er is meer nodig. Vandaar dat we in het komend jaar niet alleen op de organisatie en de inhoud inzetten, maar ook op de ontwikkeling van een financieel beleid.

III. Financiën

Het eerste jaar heeft de Leeszaal gedraaid op een klein budget, lage kosten en een flinke impuls van Stichting Doen en een kleinere van Stichting Volkskracht. Deze financiële middelen hebben ons in staat gesteld om open te gaan. Met onze huisbaas, woningcorporatie Woonstad Rotterdam, zijn we na een aantal maanden onderhandelen, uitgekomen op een huurcontract van 3 jaar voor een gereduceerde huur. Door eigen inkomsten uit particuliere donaties, verhuur, bar en catering hebben we in het eerste jaar slechts een klein deel van het door Stichting Doen ter beschikking gestelde budget gebruikt. Dit betekent dat we hier voor 2014 nog bijna volledig over konden beschikken. Op basis van de inkomsten en uitgaven van het afgelopen jaar hebben we een begroting voor de komende 2014 en 2015 vastgesteld waarin we enerzijds zelf inkomsten genereren en anderzijds langzaam het door Stichting Doen ter beschikking gestelde budget op zullen maken. Zie ook de begroting voor 2014 en 2015.

We hebben echter afgesproken dat we vanaf nu gelijk aan de slag gaan met het verwerven van inkomsten uit andere bronnen. Een eerste weg is via het aanschrijven van andere fondsen. Fondsenwerving voor vaste lasten (huisvesting en exploitatie) is echter lastig. De meeste fondsen hebben expliciet in hun voorwaarden opgenomen dat ze daarin niet willen bijdragen. Voor sommige programma's kunnen we lokale en nationale (cultuur)fondsen benaderen. Dat hebben we tot nu toe gedaan voor PuntKomma Muziek (Fonds voor de Podiumkunsten/afgewezen, de Dienst Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam/toegekend) en het Kinderprogramma (Bewonersinitiatievenfonds van de deelgemeente centrum/toegekend). Door langs deze weg inkomsten te genereren voor de programmering ontstaat ruimte op de begroting. Eventuele meevallers die we op deze manier realiseren zullen worden overgeheveld naar het budget voor huur, gas, water, licht en belastingen (de vaste lasten).

Naast inkomsten uit fondsen hebben we twee sponsoracties georganiseerd.

- ‘Vrienden van de Leeszaal’: voor € 20,- kunnen mensen Vriend van de Leeszaal worden. Voor hen organiseren we één keer per jaar een speciale activiteit. Daarnaast nemen we hen allemaal op in de nieuwsbrief, zodat we ze nog beter op de hoogte kunnen houden van de activiteiten in de Leeszaal.
- “Sponsor een dag van de Leeszaal”: de kosten om de Leeszaal gedurende 1 dag op te houden bedraagt € 154,41 (op basis van de uitgaven van afgelopen, gedeeld door 44 weken 5 dagen per week open zijn). We gaan actief op zoek naar partijen die 1 of meerdere dagen willen sponsoren. Naarmate bedrijven of personen meerdere dagen sponsoren zullen we meer in ruil aanbieden (zichtbaarheid, ruchtbaarheid en speciale activiteiten voor/met hen).

We wachten dus niet tot het geld van Stichting Doen op is, maar zoeken nu al actief naar andere inkomstenstromen. Eventuele hogere inkomsten dan begroot zullen we eerst gebruiken. Het geld van Stichting Doen gebruiken we pas als er geen andere inkomsten zijn. Op deze manier kopen we steeds tijd waarmee we kunnen blijven onderzoeken en experimenteren of en hoe de Leeszaal inhoudelijk en financieel gecontinueerd kan en moet worden.

Het beheer van inkomsten en uitgaven

De administratie van de Leeszaal wordt bijgehouden door de penningmeester van stichting Eerst Denken dan Doen – E3D, Theo van Wieringen. In zijn werkzame leven was hij jarenlang verantwoordelijk voor de financiën van een grote welzijnsinstelling en is hij momenteel zelfstandig financieel adviseur en ondersteuner van diverse organisaties. Met zijn vakmanschap zijn we verzekerd van een goede boekhouding. Daarnaast wordt er jaarlijks door RAAK Belastingadviseurs een jaarrekening opgesteld.

De kasstromen via de bar worden dagelijks afgeroomd tot een bedrag van € 5,-. Alle inkomsten hierboven worden, inclusief een barformulier met daarop de verkochte items, handtekening van degene die afsluit, ingeleverd bij onze ‘sleutelbewaarster’. Zij zorgt ervoor dat aan het einde van de week dit bedrag en eventuele bonnetjes voor de inkoop van dagelijkse benodigdheden als koffie, thee en toiletpapier, wordt bezorgd bij Joke van der Zwaard, die de verdere verwerking afstemt met de penningmeester.

Stichting E3D is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24470125 en heeft een rekening bij de ING waarlangs alle girale activiteiten lopen. Het fiscaal nummer is 8211.74.241.B.01. E3D is niet btw-plichtig.

Rotterdam, 14 juli 2014